

Abstrakt

Na základě rozdílů mezi kulturami s primárně ústní tradicí a kulturami s tradicí písemnou tato práce zkoumá, jak samotná podstata písma a písemných záznamů, společně se všemi výhodami, přinesla i jistou rozlukou v lidském vnímání, myšlení a vědění a jejich vztahu k vnějšímu a vnitřnímu světu. Potenciální slabiny, které toto vytváří, jsou zneužity Stranou v románu George Orwella *1984* a použity jako prostředek k nastolení a udržení její nadvlády. Jazyk je jedním z jejích hlavních nástrojů a také zásadní téma v románu. Práce se zaměřuje na následující aspekty a jejich vztah k jazyku: paměť a záznamy, čas a změna a význam a vědomí.

Na rozdíl od prchavé povahy mluveného jazyka, písmo (a další druhy záznamů) umožňuje slovům, aby existovala jako objekty nezávislé na jejich „mluvčích“ a na kontextu, ve kterém vznikly. Rapidní pokrok v produkci textů a v gramotnosti umožnil vytvoření rozsáhlého souboru záznamů, daleko většího a (ideálně) mnohem spolehlivějšího, než je kapacita individuální paměti. Kromě zjevných výhod, které to přináší, existuje – díky trvalosti textů a prestiži spojené s gramotností – představa, že externí záznamy jsou nadřazeny paměti jednotlivce. Podporováním této představy a zároveň úplnou kontrolou nad záznamy, a tedy možností je dle libosti měnit, se Straně podaří zpochybnit individuální paměť a tím získat kontrolu nad myslí jednotlivce.

Písmo také ovlivnilo pojetí času ve společnostech s písemnou tradicí, což dalo vzniknout představě času jako lineární sekvence diskrétních jednotek, podobné písmu samotnému, a tato představa se stala součástí příslušných jazyků. To mělo za následek snížení citlivosti mluvčích k vnímání postupné změny, což přineslo myšlenku fixní, neměnné pravdy a následně vznik soupeřících ideologií. Ty jsou v románu *1984* reprezentovány rozdělením celého světa do tří velmocí, které jsou však všechny víceméně stejné. V rámci každého státu existují pouze dvě střetající se ideologie – v případě Oceánie představované Velkým bratrem a Emanuelem Goldsteinem. Specifický význam je potlačen používáním jazyka newspeak a povzbuzují se pouze nerozlišené, slepé emoce, kterými je možné zvenčí manipulovat a změnit je jak v lásku (tj. oddanost Velkému bratrovi), tak v nenávisť (vůči čemukoli jinému). To vše způsobuje, že jsou členové Strany naprosto odloučeni od vnímatelné reality a od vědomých procesů, a tedy jsou neschopni na tom cokoli změnit, jak se hlavní hrdina románu marně pokouší.

Pokud je výchozím bodem realita, ke které se myšlení i jazyk vztahují, pak realitu a přemýšlení o ní může spojovat a vyjadřovat jazyk. Ale pokud je výchozím bodem umělý, nepřirozený, manipulativní jazyk newspeak, pak tento jazyk od sebe realitu a myšlení odtrhuje. Stejně tak pokud je výchozím bodem dogmatické myšlení, tak se od sebe odtrhuje realita a jazyk.